

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitæte, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Caput Quartum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

mira voluptate aures admovebamus omnes; præter scientiam enim veterani Theologi, non Tyronis, erat habitu corporis venusto, modestiamque & gratiam non vulgarem in loquendo præferebat. Quare se cohibere non potuit alioqui gravis, & sermone parvus Archiepiscopus, quin exclamaret. Macte litteris & virtute, nunquam satis laudate juvenis. Utinam Diacelis nostra tui non ablimiles nancisci plurimos posset! Equidem illud ex animo spondeo, si quod pingue beneficium, vel etiam quælibet ex primarijs dignitatibus, quarum nominatio vel collatio ad me pertinet, unquam vacet, neminem à me tibi esse præferendum. Erubuit ingenuo pudore candidus adolescens, gratias appositè egit, à nostro confesso cum plausu recessit, ac sacerdotio omnium primus, (sic jubente Archiepiscopo) insignitus est postero die. Verum (ut miseranda est hominum conditio) nequaquam parem fortunam postea sortitus est novellus Sacerdos; siquidem paucis interjectis mensibus (heu) Archiepiscopus extremo fato, collacrimantibus omnibus, sublatu est, meoque præsertim tanto doloris sensu, ut cum ejus mortis memoria, mori & velim nunc orationem meam: nam propterea tantisper, oro, lector, fileamus.

§. III.

Quæ penitentia imponenda injusto homicidio in Sacramento Confessionis.

DE hac Paulus Comitulus ^a in hanc sententiam scribit: homi-

cidij penitentia salutaris esset, veniam petere ab occisi propinquis, iisdem omnia damna refarcire, pro anima occisi per annum tria præstare: singulis hebdomadis unam Missam curare celebrandam; aliquam eleemosynam juxta homicidæ facultates pauperibus erogare: Litanias vel Rosarium Virginis percurrere: præterea per eundem annum semel in hebdomada confiteri; semel in mense communicare, & semper tota vita quotidie unum Pater & Ave, genibus flexis pro eadem anima occisi recitare. Hac Comitulus. quæ satis sit, Confessoribus proposuisse, ut ex his, in casibus particularibus minuant augeantue opera, juxta condiciones personæ penitentis aliarumque circumstantiarum, cum ea prudentia, quam breviter in mea Methodo ^b Confessionis expendo.

^a Comitol. in resp. Moral. lib. 4. qu. 11. num. 8. ^b in opusc. Meth. Conf. li. 4. c. 3. & 4.

CAPUT QUARTUM.

De obligatione Restitutionis ex homicidio.

§. I.

De obligatione restitutionis ex homicidio indirecto.

DAmnum alteri ex quacunque actione, atque adeo ex occisione provenire, vel indirectè potest, vel indirectè seu per accidens. Ne longum faciam, intellige id exen-

exemplo : Ioannes segetem Petri per culpam mortalem comburit. Sane is damnnum Petro directè facit ; atque eum ad restitutionem Petro teneri de toto damno, nullus ignorat. At si forte Francisco innocenti imputetur earum segetum combustio, unde Francisco intrudatur in carcerem, spoliatur suis bonis, condemnatur ad triremes &c. hoc damnnum dicitur indirectum & per accidens, respectu Ioannis : idem ergo in occisione. Si enim Ioannes injustè occidat Petrum, damnnum Petro directè facit, & ad restituenda omnia damna Petro obvenientia obligabitur, de qua obligatione agam mox §. 2. At si Ioannes, ut dictum est, occidat Petrum, sed deinde Francisco de ejusmodi occisione infametur, & solvat pœnas ; hæc solutio pœnæ est indirecta, respectu Ioannis, & in §. præsentī quærimus, an Ioannes obligetur, hoc indirectum damnnum resarcire ?

2. Et quidem certum a mihi est, Ioannem debere compensare Francisco, ve ejus hæredibus ea, quæ ipse Francisco coactus forte fuit à iudice tradere Petro directè damnificato, ea, inquam, quæ recompensabant damnnum directum ipsi Petro illatum. Ratio est manifesta, quia Ioannes damnificans tenetur facere æqualitatem cum ipso Petro, cui directè damnnum intulit : ergo cum Petrus à Francisco habuerit suum, & Ioannes, ut certum est, per hoc non absolvatur ab obligatione resarciendi damnnum, quod fecit, consequens est, ut Francisco vicces Petri nunc subeunti reddat ; nisi forte Petrus restituat Francisco id,

quod coactus à iudice Francisco ipsi Petro tradidit ; nam tunc Ioannem Petro debere reddere, nuntius est clarum.

a *De Lug. t. 1. de just. d. 8. sec. 6. n. 84. Rebellus p. 1. lib. 3. c. 11. num. 15. citan. Cordub. Solum aliosq.*

3. Redeo ad quæstionem propositam. Triplici modo se habere potest Ioannes indirectè damnificans, seu occidens alium : primo, itaut non prævideat, illud delictum esse alteri, v. g. Francisco imputandum. Secundò, ut prævideat, sed non intendat. Tertiò, ut prævideat & intendat.

Assero, probabile & tutum esse, regulariter loquendo, non teneri quempiam ad restituendum damnnum ejusmodi secutum indirectè, quocumque ex his tribus modis res contingat, atque adeo dictum Ioannem ad nihil obligari. Ratio hujus nostræ sententiæ, quam impugnat de Lugo, b sed sequitur c Lessius, est, quia damnificatio tunc solum est radix obligationis restituendi, quando est causa externa physica vel moralis damni consecuti, ut patet in alijs obligationibus. Sed in casibus dictis, damnificatio seu occisio non est causa physica, ut certum est, quia nullum concursum seu influxum physicum exercet occisio Petri, quam commisit Ioannes, in imputatione Francisci : nec moralis, quis enim dicat, quod ideo imputetur damnificatio ipsi Francisco, quia illam fecit Ioannes ? Ergo &c. Iudex igitur solū capit occasionē imputandi occisiones Francisco, ex occisione facta à Ioanne, non autem Ioannes dat causam.

Q 2

Quare

Quare etiam si Ioannes damnum Francisci prævideat, vel etiam intendat, unde & peccet contra charitatem, tamen quia hæc prævisio & intentio non facit ipsam actionem externam injustam, nisi alias ex natura sua sit causa, saltem moralis, iniusti damni, non potest inde colligi onus restituendi, quod solum sequitur ad injustam causam externam damni.

b *De Lugo l. c. sec. 6. nu. 20. sequens Molinam t. 4. tr. 3. d. 86. nu. 3. & Rebell. l. c. c. Less. li. 2. c. 9. d. 16. n. 113.*

4. Dixi autem (regulariter loquendo) quia interdum ex circumstantijs damnificatio est talis, ut influat moraliter ad imputationem, & tunc sane erit obligatio restitutionis: ut si comburens v. g. segetes Petri, vel Petrum occidens, utatur famulis, vel gladio alterius tertij v. g. Francisci, ipso Francisco invito, ex quo desumatur indicium, quod Franciscus damnum vel mortem intulerit. Tunc enim ea damnificatio est causa physica damni Petri, sed moralis damni Francisci.

Ad dignoscendum autem, an adit ejusmodi moralis influxus, illa est regula, ut videatur, an ex tali damnificatione, juncta cum suis circumstantijs, sequatur ut plurimum imputatio vel damnum tertij; si enim, ut plurimum, signum erit moralis influxus. Lege Lessium citatum.

5. Ex dictis sequitur, eum, qui furatur thesaurum avaro, unde avarus dolore confectus moriatur; eum, qui occultè aliquem occidit, unde talis occisio alteri, v. g. inimico occisi imputetur; eum, qui alapam alteri impingit, unde ob dedecoris apprehen-

sionem moriatur; eum, qui vendit militi arma, unde is homicidia injusta committat: eum, qui solo suo exemplo extraneis est offendiculum ad male agendum, & similes, non obligari ad restitutionem ex homicidio, etiam si intentum id à dictis fuerit; quia tunc, licet peccetur contra charitatem, non tamen peccatur contra justitiam, per actionem externam, quæ sit vera causa physica, vel moralis homicidij.

Qui alium occidit, & collocat cadaver ante januam alterius, unde is alter à judice condemnatur, non judico esse causam moralem ejusmodi condemnationis: multo minus, qui invenit cadaver occisi ab alio ante suam januam, & illud collocat ante januam alterius, lege de Lugo, f qui etiam à restitutione excusatur eum, qui infantem ante suam januam inventum, collocat, ut nutriatur ab alijs, ante januam alterius. verum, qui alium occidit in domo vel agro alterius, unde pariter is alius condemnatur, judico esse moralem causam. Ratio utriusque dicti est, quia ex prioribus actionibus non sequitur, ut plurimum, imputatio homicidij; siquidem casu ibi mori potuit, alibi vulneratus: sequitur ex posteriore: nam præsumitur, domino domus vel agri consentiente, homicidium fuisse commissum. in utroque adesse causam moralem, probabiliter supponit Sanchez, g sed propter rationem dictam nostra opinio videtur probabilior.

e *De Lug. t. 1. de just. d. 8. sec. 6. n. 84. loquitur tamen, quando imputatio prævidetur, licet non intendatur. Contra Sanc. ab eodem de Lugo citatum ib. d. 13. sec. 5.*

fec. §. n. 116. f. De Lug. i. c. d. sec. 5.
an. 114. g. Sanc. li. 1. conf. c. 8. du. 5.
num. 72.

6. Quando ex actione positiva tua (nam quando ex omissione, dictum est paulo ante c. 3. §. 1. nu. 10. & 11.) imputatur homicidium alteri, vel aliud contingit, unde mors tertio sequatur, non incurris *h* irregularitatem, si solum peccasti contra charitatem, nec eam mortem intendisti, licet prævideris: quia tunc tu non es ullo modo causa homicidij, ut dictum est: at si peccasti graviter, ut semper hic supponendum est, per actionem positivam, licet solum contra charitatem, prævdisti tamen mortem, illamque intendisti, irregularis *i* eris. Ratio mihi videtur esse, quia causa irregularitatis ex sacris Canonibus est homicidium voluntarium, seu volitum. At homicidium, quod intenditur, sive solum nunc peccetur contra charitatem, sive etiam contra iustitiam, sive ponatur ejus causa multum periculosa, sive parum, dummodo aliqua, quamvis levis causa, vel etiam levis occasio scienter ponatur, atque homicidium, ut dictum est, intendatur, voluntarium est seu volitum: ergo per illud irregularitas incurreretur. Non sic, quoad obligationem restitutionis: ad hanc enim inducendam non satis est quodcumque voluntarium, nec quæcumque prævizio, vel intentio, sed necesse est, ut ponatur causa externa, physice vel moraliter influens absolute, & ex se sufficienter ad damnum, modo jamjam explicato. Et hujus rei ratio ulterior est, quia cum de

obligatione restitutionis nulla specialis legis dispositio positiva adit (ut adest certe de irregularitate) recurrendum pro illa est ad id, quod de jure est naturali, nimirum ad sufficientiam influxus dati damni. Vide, quæ dicam inferius, lib. 8. tr. 3. c. 2. num. 9. & 10. ubi hæc eadem doctrina magis clarescet, & confirmabitur magis.

h Less. li. 2. c. 9. n. 112. dum dicit, dictam imputationem, etiam præviam, non facere peccatum contra iustitiam. i. de Lug. t. 1. de just. d. 8. sec. 9. nu. 78. ex eo principio, quo putat, tunc peccari contra iustitiam l. etiam Dicast. li. 6. tr. 1. de just. d. 10. du. 24. n. 194.

§. II.

De damno dato, digressio.

1. **M**Ontui superius, me hic aliqua consulto addere de indirecta damnificatione, etiam in temporalibus bonis, ne iterum, cum de restitutione agam, eadem repetere debeam.

Damnum indirectum à te illarum.

Ex dictis ergo resolvatur sequens casus. Antonius facem manu præferens ingressus est domum Petri, furatur ejus vestes. Accidit autem, ut omnino casu & præter intentionem facula incenderet ornatus seu aulaa domus vicinæ Titij, quæ nullo modo furari Antonius intendebat: deinde exiens idem Antonius è domo ejusdem

Q3

dema

dem Petri, reliquit januam apertam, unde factum est, ut eadem nocte accedentes alij fures, perque domum apertam ingressi, furati sint duos equos ejusdem Petri: quæritur jam, an Antonius obligetur ad restitutionem, non solum vestium, quas est furatus, de quibus non est dubium, sed etiam aulæorum utriusque domus, & equorum?

2. Respondeo, non 4 obligari ad restitutionem aulæorum, obligari tamen ad equorum restitutionem. Ratio est ducenda ex dictis. Nam destructio aulæorum Petri, multo magis aulæorum Titij, fuit omnino per accidens & indirecta ipsi Antonio; & ex alia parte actio præferendi faculam, cum non sit ex se periculosa, & causans incendium, non potest dici fuisse causa per se destructionis. est enim omnino casuale, ut ex facula, quam quis fert, oriatur incendium. At quia commune est, & ex se periculosum, ut aperta domo de nocte ingrediantur fures, ideo Antonius, qui januam apertam reliquit, fuit causa injusta damni illati in furto equorum: ac propterea ad illius damni restitutionem erit obligandus.

a De Lugot. 1. de just. d. 18. sec. 4. n. 87. citans Molinam l. etiam De asstilum li. 2. tr. 2. de just. d. 3. dv. 2. n. 72.

3. Dices; quid si fax casu incendisset eas vestes, quas fur surripere intendebat? Respondeo sub distinctione: b si enim eas vestes furatus est; & apud se incense fuerint, obligabitur ad illarum valorem restituendum, quia statim, atque eas apud se retinuit, contraxit obligationem restituendi, ex

injusta acceptione, quomodocumque apud se easdem perire contingat. At si antequam ipse eas surripuisset, incense casu & præter intentionem fuissent, non contraheret obligationem restituendi, quia tunc per accidens latroni fuisset incendium, licet per se futura fuisset acceptio, si incense vestes non fuissent.

b Idem de Lug. ib. no. 88.

Damnum illatum à tuis.

4. Huc item spectat quodlibet damnum, atque adeo homicidium à tuo animali, mancipio, filio illatum: de quo dico primò, si gravi culpa, id est, mortali suaferis vel jusseris damnum, occisionemve, vel negligens graviter fuisti in illis custodiendis, te mortaliter peccare, reumque esse integre restitutionis, luce clarius est, quia sic injusta causa damni es. Verum, si damnum ab iisdem irrogatum fuerit, te nesciente, vel te nulla gravi culpa negligente, ad nihil d ante sententiam in conscientia teneris: ratio est, quia non teneris ex re accepta: res enim supponitur periisse; nec ex injusta acceptione, quia tu nullam gravem culpam, ut supponimus, commisisti. Post sententiam, est distinguendum. Nam aliud de animali & mancipio, aliud de filio est sentiendum. De quibus.

c De damno hoc præter citandos l. Dist. li. 2. de rest. tr. 2. d. 3. d. 1. d. Less. i. 2. c. 9. d. 17. n. 115. & passim DD. in l. si servus 2.

5. Dico secundò: si animal tuum, vel

vel tuus servus damnum vere, quamvis sine tua culpa irrogavit, tunc debes post sententiā vel damnum refarcire, vel, si mavis, animal vel servum qui noxam fecit, dare ei, qui passus est damnum. Ratio est, quia ita jura pro foro externo justè sanxerunt. leges enim possunt ob publicum bonum discernere, ut aliquid, etiam si tua culpa non præcesserit, à te solvatur post sententiam, ad quod ante illam nequamquam in conscientia tenebaris. Servus tamen, etiam post dictam sententiam, posset, ut non se daret damnificato, alio fugere, & ad fugam ab amicis adjuvari; siquidem nimis esset durum, hominem obligare ad se pro noxa dandum. Quod si is habeat peculium independentens à domino, debet illi ipse, si velit fugere, restituere, quando in damno faciendo, modo jam jam dicto deliquit. Imo puto obligari ipsum ad restitutionem de suo dicto peculio, si mortaliter peccavit; contraxit enim ipse obligationem restitutionis de jure naturæ (& quidem ante dominum, & ante omnem sententiam, in conscientia,) ex injusta damnificatione.

Dixi (vere, quamvis sine tua culpa irrogavit) nam si verum non fuit damnum à tuo animali, vel servo illatum, tu non obligaris in conscientia ad standum tali sententiæ, & posses occultè tibi compensare, si voluisses, & qui accepit, si ipsi id certo constaret, non posset justè retinere. Ratio est, qui sententia semper supponit, damnum factum à tuo animali, vel servo: hoc igitur non posito, te sen-

tentia in conscientia, non afficit; cum tunc ejusmodi sententia contineat intolerabilem errorem; atque adeo sit re ipsa injusta. Quod si res sit dubia, debes stare sententiæ, quia possessio stat ex parte judicis, donec appareat manifestè injustitia.

6. Dico tertio: si filius absque culpa parentis alium occidat, vel damno afficiat, ad q nihil in conscientia foro tenetur pater, quia ubi culpa non est, nec adest pœna. Imo nec in foro externo leges præcipiunt, ut filius unquam dedatur à patre pro noxa; quia id inhumanam saperet duritiem. Quando ergo damnum à filio inferitur, sanctæ leges disponunt, ut ipse filius, qui liber est, non verò parens conveniatur.

q Vide Silvestrum v. restitutio versus fin.

§. III.

De obligatione restitutionis ex injusto homicidio directo, &c.

1. **E**X homicidio directo, & propter paritatem rationis, ex vulneratione, mutilatione &c. tunc solum debetur ^a in conscientia restitutio, cum adfuit culpa gravis theologica, hoc est, peccatum mortale: si enim nulla, vel etiam, in sententia multorum, venialis dumtaxat, saltem communiter non debetur, sicuti etiam excusatur ^b homicida, si unde solvat, non habeat, vel si ex solutione inducatur in gravem necessitatem: quæ sunt alibi universaliter dicta.

^a De Lug.

a *De Lug. l. 1. de iust. d. 8. sect. 5.*
 b *Sanc. li. 1. cons. c. 4. du. 7.*

2. Iam vero in re nostra, certum fit primo, eum, qui occidit scientem volentemque, peccare quidem, sed ad nullam restitutionem obligari ex vi occisionis. Ratio est, siue, quia is non peccat contra iustitiam, siue quia ille dum sponte occidi vult, remittere videtur; quam remissionem de suis damnis temporalibus facere, dum vivus fuit, potuit; quidquid renuant deinde hæredes. Dixi (ex occisione) nam aliunde, ut si quis occideret servum, quamvis volentem occidi, sed invito domino, debet sine dubio pretium servi restituere. Hinc sponte convenientes in duellum, nisi occisus fuerit deceptus in aliquo, vel ad duellum coactus, non obligantur ad ullam restitutionem; quia invicem sibi remittere præsumuntur.

c *v. de Lugot. 1. de iust. disp. 11. sec. 3. à nu. 71.*

3. Certum fit secundò, homicidam, seu ejus hæredes, & si sufficit hæreditas, teneri restituere, tum omnes legitimas (non autem superfluas) expensas factas in curatione occisi, si non statim mortuus est, extracta ea pecunia, quam alioqui eodem tempore ad sui sustentationem expendisset: tum omne damnum reale, siue in honore, siue in fama, siue in pecunia per se sequutum ex injusta occisione seu mutilatione. Ratio est, quia horum damnorum injusta causa fuit homicida. Dico autem (per se) nam de damno per accidens, seu indirecto, paullo ante dictum est. Dico rursus (sequutum) nam si nullum ejusmodi consequutum fuerit damnum, ut

accidit, si occisus rei familiaris destrator erat, vel homo nobilis, qui lucro per artem vel negotiationem non vacabat &c. non est, unde restitutio debeat.

d *Less. li. 2. c. 9. du. 19. nu. præfert. 12. de Lugotom. 1. de iust. d. 11. sec. 2. num. 31.*

4. Verum, qua ratione dignoscas hujus posterioris damni, seu lucris cessantis, vel damni emergentis mensuram? cum divinare non possimus, quamdiu victurus fuisset is, nisi fuisset occisus, quantum lucraturus fuisset pro familia, quantum fuisset periculum forte potius amittendi, quam spes lucrandi &c.? Respondeo, quidquid aliqui e mensurare laborent, id tandem morali prudentique judicio esse expendendum; attenda sanitatem, juventutem, modo vivendi ac negotiandi, quo utebatur, vel uti probabiliter poterat occisus, dempto semper aliquo pro periculis & incertitudine, & rursus pro utilitate hæreditatis, quam citius assequuti sunt hæredes. Pro labore, quem artifex v. g. occisus, vel mutilatus impendisset, nihil puto f. demendum in favorem homicidæ, quia injustè ipse homicida à laborando artificem impedivit. Rursus puto, homicidam non debere expensas funeris occisi, quia hæc semper fieri debent: quare earum causa is nequaquam censetur.

e *apud Less. lib. 2. c. 9. n. 20.*

f *Idem ibi. dub. 19. nu. 125.*

5. Certum fit tertio, homicidam non obligari ad restitutionem eorum, quæ ipse occisus acquisiturus esset, si occisus non fuisset, quando nulli sunt legitimi hæredes. Ratio est, quia nunquam

quam quis tenetur ad damnum refarc-
ciendum, nisi id proximo secutum
fuerit: at damnum, de quo loqui-
mur, non secutum est contra ipsum
occisum, quia hic jam est extra vivos,
atque adeo damnum temporale con-
tra ipsum sequi non potest, neque se-
cutum est contra hæredes, quia hos
non esse, pari modo supponimus.
Quando autem sunt hæredes, ea de-
bet, in quibus hæredem læsit; de qua
æ jam subdo.

*Quibus debeat restitutio pro
homicidio?*

His enim tamquam certis, vel sal-
tem probabilibus præmissis, dubita-
tur primò, quibusnam homicida re-
stitutionem debeat?

6. Respondeo, esse naviter distin-
guendum. Nam vel de eo est locu-
tio, quod occisor debet occiso, ante-
quam hic vitam finiat, quales sunt ex-
pense in eo curando, si statim mori-
tuus non est, aliaque similia damna
ante ejus mortem forte ipsi secuta,
quæ breviter enumerat expenditque
Bosius; 7. vel de eo, quod idem oc-
cisor debet pro damnis factis, post-
quam occisus vitam obiit, qualia sunt
alimenta, quæ is daturus fuisset pa-
rentibus, vel filiis, si non fuisset occi-
sus. Si loquamur de priore, debetur
hæredi, quicumque ille sit, sive neces-
sarius, sive extraneus. Ratio est, quia
hæres succedit in omnia jura defuncti.
Si de posteriore, non debetur, nisi pa-
rentibus, filiis, uxori defuncti, juxta
accis damnum factum est; Ratio est
(inquit rectè Lessius *h*) non quia

hæres succedit in jura defuncti; nam
defunctus nunquam habuit jus ad re-
stitutionem horum damnorum, utpo-
te cujus obligatio post mortem ejus
orta sit; adde & quia defunctus nul-
lum damnum temporale sentit, dum
defunctus est, quod refarciri velit: sed
ratio est, quia parens & filius, maritus
& uxor censentur una persona, atque
adeo, qui unum ex his occidit, alte-
rum lædit; si ergo læsus est, debet ad
æqualitatem per restitutionem re-
duci.

g Bos. t. 2. moralium nu. 25. nu. 6.

h Less. l. 2. c. 9. dub. 26. n. 155.

Hinc fit, ut si quis ex ipsis læsus ne-
quaquam fuerit, non sit aliquid ab oc-
cidente ex hoc capite ipsi restituen-
dum, quia in eo casu in nulla re dam-
num passus est: ergo in nullo refici-
endus. Evenit autem, eos aliquando
non esse læsos, quando scilicet ipsi ali-
unde aluntur, & propter aliquam
causam iidem nequaquam futuri fu-
issent hæredes occisi.

8. Ex distinctione allata n. 6. vides,
fratribus vel sororibus, etiam si hæ-
res sint occisi, & quibuscumque hæ-
redibus extraneis ejusdem, nihil esse
restituendum, ex posterioribus dictis
damnis; quia hi non censentur una
persona cum occiso; esse restituendum
tamen ex prioribus, quia sunt legiti-
mi hæredes, succedentes in omnia ju-
ra defuncti.

i Mol. Salon. Less. Val. Fill. Bonac.
alijs apud Lessium.

9. Quid, si nulli sint hæredes? De-
bebitne occisor restituere prora dam-
na pauperibus? Posteriora enim non
debere, jam patet ex dictis, quia nul-

R

lis

lis heredibus existentibus, nulli facta est laesio. Respondeo, ita profecto, quia in similibus debitis ex delicto, censetur defunctus velle in usus pios ad animæ suæ favorem rem suam distribui: sed melior fortasse ratio est, quia sic videtur definitum esse ab Alexandro Pontifice c. cum tamen, de usuris, ut iterum infra dicemus. l.

1. *Infra li. 8. c. 1. §. 3. nu. 20.*

10. Quid, si occisus, dum esset in vita, remisit omne debitum homicidæ? onine, inquam; nam recte aliqui m advertunt; quando morti proximus occisori quis ignoscit, seu remissionem exhibet (quod certe occisus potest, sed non obligatur) intelligi de injuria, non de damnis temporalibus; nam hæc, nisi expressè remittantur, semper debentur. Respondeo, occisum potuisse remittere omnia, dum erat inter vivos, atque adeo si plene remittat, nihil nec patri, vel uxori, nec alijs quibuscumque heredibus esse ab occisore restituendum. Ratio est, quia non fit his injuria, nisi ratione occisi, & contra occisi voluntatem; si ergo hic condonat, nihil contra occisi voluntatem retinebit occisor, quod restituere teneatur. Solum ergo potuisset peccare pater remittendo, in aliquo raro casu, quod aliunde filij alimenta non haberent &c.

m de Lugo t. 1. de just. disp. 11. sec. 8. num. 62. Sanc. li. 1. consil. c. 4. dub. 12. cit. Covar. Fel. Bart. aliosq.

11. Verum contra hanc doctrinam Lessij, n & Thomæ o Sanchez, insurgit de Lugo, p asserens, veram eam esse in prioribus damnis, quæ modo distinximus num. 6. de quibus

poterat occisus disponere, dum vivebat: at non esse veram in posterioribus, quia hæc damna in se patiuntur pater, filius, uxor; non in alio, idest, non in persona occisi; ergo is remittere non potest. Non displicet distinctio, sed tamen Lessij & Sanchez opinio probabilis item est, quia ij patiuntur quidem mala in sua persona, sed totum habere debuerant, dependenter à patris voluntate.

n Less. l. 2. c. 9. dub. 16. nu. 158. o Sanchez lib. 1. cons. c. 4. dub. 12. n. 5. p de Lugo l. c. n. 63.

12. Denique hic quæri solet, an homicida aliquid debeat, primò, creditoribus occisi, secundò pauperibus, tertio amicis, quibus occisus ex liberalitate vel gratitudine multa donabat. Respondeo, nulli q ex his homicidam aliquid debere, quidquid nonnulli contradicant. Ratio est, quia hi non sunt ita conjuncti moraliter cum occiso, ut damnum, quod huic inferitur, judicetur & illis inferri.

q Less. l. c. dub. 26. per totum. Dicastill. li. 2. de just. tr. 2. d. 7. nu. 79. Salomon, Sotus, Becanus, alijq, quos citat, sequiturque Diana p. 5. tr. 4. res. 57. contra Lay. & Molinam, quoad creditores &c. & p. 3. tr. 6. res. 54.

13. Illud certum puto, quod infirmuat Lessius ibidem, r homicidam debere restitutionem prædictis, quando is occidisset, eo animo, ut ipsis in ijs bonis noceret; siquidem tunc propter illam intentionem peccabit occisor contra justiciam.

r Lessius l. c. nu. 154. versu, major vera est.

Hæc doctrina, quam Lessius, ut dixi, in-

si, insinuat, non videtur coherere cum alia, quam alibi s. affert, & nos superius amplexi sumus, nimirum occidentem non obligari ad restitutionem damni indirecti, etiam si illud intenderit: v.g. te non obligari ad damna secuta ex morte avari, qui mortuus est propter dolorem conceptum ex thesauro à te illi surrepto. Cohæret tamen; nam ibi fur, siue intendat, siue non intendat mortem, non est causa externa, nec physica, nec moralis mortis avari: at hic homicida est vera mortis causa, unde illi damnum patiuntur, & ex alio capite, illud damnum intenditur ab homicida, ergo merito tunc peccat contra iustitiā, & restitutionem debet, vide quæ dicam lib. 8. tr. 3. c. 4. §. 2. num. 3.
f. Less. li. 2. c. 9. n. 1.

Hæres occisoris quid debeat?

14. Dubitatur secundo, an hæredes homicidæ obligentur resarcire damna occisi, n. 3. dicta, quando ipse homicida fuit à iudice, poena præsertim capitali condemnatus? Respondeo, obligari: t. illius enim poenæ positio, siue ex officio processerit iudex, siue ad læsæ partis instantiam, est ex iustitia vindicativa, & in bonum Reip. ceterum non apparet, unde per illa ad æqualitatem reducta sit inæqualitas rerum temporalium facta parti læsæ. Nam pari modo fur, si capite plectatur, non propterea illi cessat obligatio restituendi, quæ rapuit. Illud concedo, quando hæredes occisi sunt divites, vel nobiles, qui ejusmodi damna temporalia petere non consueverunt,

facile posse judicari, esse illis solo supplicio factum satis. At si pars læsa sit ex vulgo, & præsertim quando damnum est grave, non video, nisi expressè remittat, qua ratione remississè præsumenda sit.

t. sanc. l. c. 4. dub. 6. Mol. d. 84. n. 8. Less. l. c. d. 22. nu. 138. Vasq. dub. 5. & passim. contra Rossellam, Soc. aliosq. cit. ab eodem Less. ib.

Excedens modum suæ defensionis, vel invadens, vel provocans, an obligetur ad restitutionem ex homicidio &c.

25. Dubitatur tertio de excedente modum justæ defensionis: Petrus v. g. aggreditur Paulum; is, cum se posset defendere, solum vulnerando Petrum, tamen gladio transfodit, & interemit, obligabitur ad restitutionem?

Respondeo, hunc incurrere irregularitatem, certum n. sit: sed quoad restitutionem, de qua est sermo, Lessius tria docet. x. Primo, si Petrus Paulum ad pugnam provocavit, Paulum ad nihil teneri, quia provocans videtur omnia damna remittere provocato, dum facit ei potestatem, ut contra se agat, quod potest. Quam doctrinam nos non multo ante num. 2. admisimus. Secundo, si Petrus aggreditur Paulum sine provocatione, teneri Paulum, si excedat in se defendendo, ad integram restitutionem, quia peccat tunc Paulus contra iustitiā, excedendo modum: Tertio, esse tamen probabile, teneri solum ad partem

R. 2

partem

partem, iudicio prudenti dimetien-
dam, quia multo minus peccat, qui
sic invasus occidit, quam qui sponte,
& exitus à nemine. ego unum addo;
Lector sapientior iudicet. Si verum
est primum dictum Lessij, sequitur,
Paulum invasum, qui extra modum
occidit Petrum, ad nihil teneri. Ratio
enim, cur provocatus ad nihil tene-
tur, est, quia provocans iudicatur
remittere: sed invadens iudicatur pa-
ri modo remittere: ergo &c. minor
probat, quia ipse jam scit, invasum
omnia mala contra ipsum intentatu-
rum, & tamen adhuc invadit: ergo
præsumitur illis malis seu damnis af-
fentiri: cum ergo scienti & volenti
non fiat injuria, in ipsum quoad bona
temporalia non peccabitur contra ju-
sticiam, atque adeo nullum restitu-
tionis onus contrahetur, vide n. 2. ci-
tatum.

a Sayr. *Avila, Reginaldus apud Dian.*
p. 2. tr. 15. ref. 16. x Less. *ibid. dub.*
21.

Favet huic doctrinæ Layman, a
dicens, posse judicem in tali casu con-
donare restitutionem, in poenam in-
juriae aggressoris, vel rixæ auctoris, af-
fertque Molinam docentem, eum, qui
ob acceptam injuriam iusto dolore
aut ira affectus vulneravit vel occidit,
v. g. maritus occidit uxorem depre-
hensam in adulterio, in conscientia
foro posse denegare restitutionem
damnorum, donec ad judicem causa
delata cognoscatur, utrum in poenam
delicti atque injuriæ compensatio-
nem, restitutio ipsa remittenda sit,
necne?

a Laym. li. 3. tr. 3. p. 3. c. 6. n. 5.

Dices: hos sive provocantes, sive
solum aggredientes, non posse remit-
tere damnum factum alteri, idest, suis
hæredibus, ergo non possumus recur-
rere ad hanc remissionem. Respon-
deo, de hoc jam dictum est satis, à
num. 10.

16. Huc pertinent tres subdubita-
tiones. Prima, an qui potest fugere,
si invadatur, nec tamen fugit, sed oc-
cidit invadentem, ad restitutionem
obligetur? Respondeo, qui censent
solum tunc delinqui contra chari-
tatem, utpote quia sine magno in-
commodo per fugam poterat illud
homicidium vitari, consequenter pu-
tant, nullum urgere onus restitutio-
nis: qui vero b censent, etiam pec-
cari contra justiciam, utpote quia u-
nusquisque habet jus, ne occidatur
authoritate privata, restitutionis one-
ri occidentem merito submitunt. Nos
expendendum iterum damus, quod
nu. 15. proposuimus, nempe invaden-
tem posse præsumi, damna eventura
remittere &c.

aa Less. li. 2. c. 9. dub. 21. n. 136. &
d. 15. n. 107. Molin. diff. 81. nu. 2. b
De Lugot. 1. de just. d. 10. sec. 8. num.
170. & d. 18. sec. 2. n. 55.

17. Secunda. Quid juris in resti-
tutione, quando qui rixæ initium de-
dit, occidit vel occiditur? Respon-
deo, si Petrus rixæ det causam solum
verbis Paulo, & Paulus occidat Pe-
trum, sane Paulus reus c erit restitu-
tionis, quia ob solam verborum con-
tumeliam, injustè Petrum occidit:
si contra, in eundem Petrum solis ver-
bis rixantem insurgat gladio Paulus,
Petrus

Petrus autem, ne occidatur, ipsum Paulum transverberet, ad nihil tenetur Petrus, quia quamvis prædictæ verbalis rixæ cum peccato author fuerit, tamen postquam gladio contra ipsum Paulus insurgit, potest se defendere, & cum moderamine occidere injuste insurgentem: sic ergo de similibus philosophator.

c. Mol. l. c. nu. 3. & 4. Less. li. 2. c. 8. du. 21. n. 137.

18. Tertia: si pugnante Petro & Paulo, socij alterutrius occidant aliquem, obligaturne Petrus & Paulus ad restitutionem occisi? Respondeo, si excitarunt socios, obligari non est dubium; quia jam sunt concausæ homicidij: at si sponte hi socij se immiscuerunt, ipsismet imputetur; neque enim sola mea pugna causâ est (nisi multum per accidens) ut alij accurrant, pugnent, occidantque: vide tamen, quæ dicam mox §. 5. n. 6.

19. Illa quidem difficultas est non vulgaris: Si ego socios excitavi ad pugnam, & deinde remanet aliquis occisus ex ipsis meis socijs, an ego huic occiso restitutionem debeam?

Respondeo: Duplex de more est sententia; altera docet, te debere restitutionem, imo & contrahere irregularitatem, quia per consilium & suasionem causâ fuisti mortis. Altera negat, te restitutionem debere, negatque irregularitatem contrahere, quia suadens, licet peccet contra charitatem, cum tamen nec fraude, nec dolo suadet, non peccat contra justitiam; scienti enim & volenti non fit injuria, ergo damna ex occisione orta non tribuuntur illi, ut auctori injusto,

Quare si tu contra justitiam non peccas, nec debes esse obnoxius restitutioni, nec irregularitati: quod si socios, propter aggressionem tuam injustam contra tuos inimicos, in necessitatem conjecisti pugnandi, quia nimirum adversarij, ut te offenderent, contra tuos socios infurrexerunt, atque aliquem ex his occiderunt, sanè tunc obligaberis ad restitutionem, & fies irregularis, quia tunc injusta causâ fuisti mortis tui socij, ut ex se constat.

d. Suar. Avila, Nav. Coninch. quos cit. sequitur q. Dian. p. 3. tr. 2. de irreg. res. 12. e. Vasq. Turrian. Gaspar. Hurt. quos citat, sequitur q. de Lugo d. 12. sec. 3. nu. 58.

Pro bonis spiritualibus occisi an aliquid debeat?

20. Dubitatur quartò, an pro bonis spiritualibus, quæ fecisset occisus, si vixisset, debeat aliquid injustus homicida?

Respondet Lessius, f. nihil debere; Bona enim illa vel considerantur, quoad meritum, vel quoad satisfactionem. Prius est irreparabile; quia meritum unius non potest alteri dari, atque adeo meritum homicidæ non potest reparare meritum occisi; quoad satisfactionem autem, quamvis hæc possit alteri dari, tamen non constat in casu nostro, an occisus aliqua satisfactione sit privatus, neque utrum ea, quam homicida pro eo exhibebit, illi profutura sit. Adde, non posse certam mensuram constitui, quam sit obligatus homicida exhibere; quam ergo dabit?

R 3

dabit? certe in tanta indeterminatio-
ne nullam. hæc ex Lessio.

f. *Less. li. 2. c. 9. d. 25.*

21. Verum, habere sequentem casum.
Condiderat Petrus testamentum, in
quo disponebat, ut ex reditu, quem
exacturus erat, ex sua pensione vitali-
tia, centum Missæ pro se celebraren-
tur; interim occisus est à Paulo, unde
ex defectu census, qui ipsius morte
cessavit, Missæ non sunt celebratæ; ad
quid obligatur Paulus?

Respondeo: Salonijs, g. & qui-
dem merito, ad eas Missas refarciendas
obligat Paulum; si enim opifici à te
restituendum est, quod per operas
materiales tua causa minus lucratur,
non video, cur à te non sit restituend-
um pro damno spirituali, quod quis
tua causa in vitis incurrit; nec obstat,
quod modo diximus ex Lessio, nesciri,
utrum satisfactio hæc occiso pro-
futura sit; quia nec scitur contrarium,
ergo res manet dubia negativè; in hoc
autem dubio melior esse debet condi-
tio disponentis. Quod si vere constet,
occisum decessisse in mortali (sed
quando de Christiano tanta certitu-
do?) tunc non urget prædicta obli-
gatio; siquidem intuitu pro illa a-
nima ex Missæ celebrarentur.

g. *Salon. in 2. 2. qu. 2. ar. 2. contr. 4.*
f. 368. apud de Lugo l. 2. de just. d. 11.
sec. 1. n. 3.

Pro damno personali an aliquid de-
beat?

22. Dubitatur quinto, an pro ipsa
vita, mutilatione, percussione vel ci-

cærice relicta, præsciindendo à damnis
alijs, de quibus jam hætenus dictum
est, aliquid restituendum sit? Respon-
deo, nihil h. nec spirituale, nec tem-
porale esse ex obligatione restituen-
dum. Ratio potissima est, quia pro-
babilis est sententia, docens, non esse
obligationem restituendi bona supe-
rioris ordinis, in bonis inferioris or-
dinis, quando in eodem ordine resti-
tui nequeunt; Et hujus ratio est,
quia virtus justitiæ commutativæ,
quæ est illa, quæ restitutionem præci-
pit, respicit æqualitatem: ergo ubi æ-
qualitas inter duo jura esse non potest,
illuc non se extendit justitia. Cum er-
go nulla hominis vita nec pars, ut ita
loquar, vitæ, ulla pecunia, seu ullo
bono inferiori æquari possit, sequitur,
justitiam non se extendere ad præcipi-
endum, dari pecuniam, seu aliud bo-
num inferius pro vita, &c. Ordo au-
tem bonorum, est hujusmodi. Pri-
mum locum obtinet bonum salutis
æternæ; sequitur bonum vitæ, &
membrorum, tum honor & fama, de-
nique facultates temporales. Prolixas
rationes, objectionumque solutiones
de hac re lege, si libet, apud citatos, &
vide, quæ dicam infra, cum de resti-
tutione famæ agam.

h. *Sanc. l. c. conf. c. 4. du. 1. num. 7.*
Less. l. c. 1. dub. 13. multique recentio-
res contra Sor. Scot. aliosq. dicentes, debe-
re compensare pecunia, quorum sententi-
am probabilem putat idem Less. lib. 2. c.
9. d. 13. et c. 9. dub. 21. num. 140. l.
Dicast. li. 2. de just. tr. 2. dis. 7. dub. 4.
n. 53. nobiscum sentientem, citantemque
Nav. Bannes, Petrum Nav. Vasq. Cov.
aliosq. i l. Less. li. 2. c. 11. d. 25.

Alium

Alium pro alio occidens.

23. Dubitatur sexto, quid juris contra eum, qui volens occidere unum, alium interfecit?

Respondeo: ut id planius reddatur & multa per hanc occasionem expli- centur, tria certa breviter separemus ab incertis quatuor.

24. Certum fit mihi primò, (quid- quid alij sentiant ^a) eum, qui facta diligentia putat, hanc esse feram, occi- ditque, sed deinde advertit esse Pe- trum v.g. suum inimicum, quem eti- am occidisset, si cognovisset, (quæ vo- catur ignorantia comitans) peccare quidem ex interno affectu, sed non ef- se verum homicidam, nec contrahere pœnas, unde non esse irregularem, non obligari ad restitutionem ex homici- dio, & si occisus fuerit fortè Clericus, non incurrere excommunicationem. ^b Ratio est, quia illæ pœnæ oriuntur solum ex ipsa actione externa injusta, quæ hic non adest: solus enim pravus ille affectus est interior, nec ex illo processum est ad occisionem.

^a Cov. Vgol. alijque apud Sanc. li. 9. de mat. d. 32. n. 26. ^b Sanc. l. c. & num. 28.

25. Quod si quis hoc se animo ge- rat, ut velit occidere hunc, quem ne- scit, vel dubitat, vel etiam suspicatur, an sit homo. an sit fera, an sit Clericus, an sit laicus, certè homicida erit, ^e si ille homo fuerit; & erit excommuni- catus, si ille fuerit Clericus; quia tunc non affectus modo, verum etiam o- pus externum injustum est, ut etiam est opus externum injustum, quoties

debita diligentia non est advertenter apposita, ut ex se liquet.

^c Lop. quem cit. sequiturque Sanc. ib. 26. Certum est mihi secundò fitu, dum vis occidere Petrum laicum, ca- si & omnino per accidens, ac præter intentionem occidisti Paulum, qui forte, quia v.g. illac transibat, in se ictum suscepit, te non esse homicidam, nec obligari ad restitutionem, nec esse irregularem, nec esse excommunica- tum, si forte Paulus fuerit Clericus. ^d Ratio est, quia nullum delictum commisisti contra Paulum: supponi- mus enim, te inculpabiliter gessisse, & omnino involuntariam tibi fuisse in- terfectionem Pauli; ergo nulla pœna dignus es ex hac Pauli occisione, adeo tibi involuntaria.

^d Sanc. l. c. num. 27. Fragosus de Rep. Christiana t. 1. li. 1. d. 2. §. 1. n. 36. ci- tans Mol. & Coninch. Portellam, & a- pud Dianam p. 9. tr. 4. ref. 31. Fagun. in dec. li. 5. c. 1. n. 13.

27. Certum est tertio: si occidas seu percutias laicum, putans, te occidere seu percutere Clericum, te non incur- rere in excommunicationem. ^e Ratio est, quia excommunicatio est impo- sita non contra volentem, sed contra exequentem percussione Clerici.

^e Sanc. ib. nu. 28. Covarr. in c. Alma mater. p. 1. §. 10. nu. 15. versu ult. & passim.

Remanent jam quatuor incerta: primò, an si occidere volens Clericū Pe- trū, occidas per errorē inculpatū Pau- lū, etiam Clericū, incidas in excommu- nicationem? Secundo, an si occidere volens Petrum, vel quemlibet alium, per similem errorem occidas Paulum, debeas restitutionem ex Paulo occiso?

Tertio:

Tertiò : quid de irregularitate ? il-
lamne in utroque casu contrahes ?

Quartò, quid de violatione Ecclesiæ ?

28. Quoad primum, communis f
opinio docet, te incidere in excom-
municationem. Ratio est, tum quia
& re ipsa, & animo Clericum tunc
quis occidit; tum quia Ecclesia per se
primo sub censuris intendit prohibe-
re, ne homo vel Clericus, quicumque
ille sit, occidatur, sive sit hic, sive sit
ille.

f Sanc. l. c. nu. 27. citans Covarruv.
Cordubam, aliosq. Bon. loco mox citando
afferens Suarium, Molinam aliosq. Re-
bellium, p. 1. lib. 3. c. 11. n. 13.

29. Verum probabile etiam censeo,
non incurrere. Ratio est, quia actio
illa exterior, ad quam solum sequitur
censura, non est à te voluntarie ad-
missa, quia non est voluntas, ubi non
præcedit cognitio; quare à te non fuit
Paulus injuria affectus, nisi solum ma-
terialiter: ergo non est caput, unde
procedere debeat pœna excommuni-
cationis, quæ non est imposita, ut di-
ctum est, nisi actioni exteriori forma-
liter injuriôsæ. Confirmatur, quia
propter eandem rationem, simile
quid dictum est, modo, nu. 26. ex Sanc.
Id quod quamvis idem Sanc. ibi ad-
mittat, non autem in hoc præsentî ca-
su, contendatque, disparitatem affer-
re, tamen eam non videtur asserre suf-
ficienter.

g Fragosus, de Rep. Christiana t. 2. lib.
3. d. 2. §. 2. n. 36. fusc id probans, quem
exscribit Diana p. 9. tr. 4. n. 31.

30. Quoad secundum de restitutio-
ne, est item duplex sententia. Priorem
sequuntur ij, qui modo num. 28. pri-

orem ibi positam secuti sunt; par e-
nim videtur ratio; & quidem Bona-
cina; sic hanc opinionem firmat. Ra-
tio est, inquit, quia primò, ita habe-
tur l. cum innocentem, §. si injuria, ff.
de injurijs. Tum quia secundò, hæc
actio est injusta contra Paulum, seu
contra hunc hominem, licet falso pu-
tetur Petrus. Tum quia tertiò, qui
comburit domum Caij, quam puta-
bat esse Titij, tenetur ad restitutionem,
ergo idem dicendum est in proposito
casu. Tum quia quarto, qui percutit
Cajum Clericum, quem putabat esse
Titium Clericum, committit sacrile-
gium, peccat contra justitiam, & sub-
jacet excommunicationi; Covarr. Sua-
rez, Sanchez; Iulius Clarus, alijque
apud Reblium, quamvis ipse pu-
ter, homicidam in hoc casu non teneri
ad omnimodam restitutionem. Hæc
Bonacina.

i Bona. d. 3. de rest. in partic. q. ult.
sec. 2. p. 3. n. 2.

31. Non obligari tamen ad restituti-
onem, probabile mihi apparet, quia
ita sequitur ex ratione jam jam num.
29. dicta à sentientibus, non incurrî ex-
communicationem; & Delugo / qui-
dem sic habet in hac re. Dices: si vo-
lendo occidere Petrum inimicum, per
errorem occidis Paulum amicum,
quem videns à longe, non agnovisti,
& putasti esse Petrum, quem eo loco,
paulo ante reliqueras, non committis
homicidium voluntarium, nec for-
tasse homicidium; quia illud homici-
dium procedit ex ignorantia, quæ
causat involuntarium; ergo similiter,
si putas te furari rem Petri, & accipis
rem Pauli, non committis furtum.

Respon-

Responderi ad hoc potest; quidquid respectu occisi, cur sic errans restitutio-
fit de antecedente, negando consequen-
tiam, est enim differentia; nam in
primo casu erras circa substantiam ac-
tionis; non enim vis occidere illum
hominem, quem occidis, sed alium:
quare illa actio videri potest involun-
taria. At in secundo casu error non
versatur circa substantiam actionis;
vis enim accipere & furari, (dic etiam
damnificare) rem istam, circa quam
non erras, sed circa dominum illius;
quod non pertinet ad substantiam u-
furpationis huius rei; quare ista actio
secundum se tota est voluntaria. Hæc
de Lugo. Notasti illud? (non com-
mittis homicidium voluntarium, nec
fortasse homicidium) id quod dum
non rejicit, videtur admittere. Si ergo
non committis homicidium, non ten-
eris ad restitutionem ex homicidio.

1 De Lug. t. 1. de iust. d. 17. sec. 13.
nu. 5. vide etiam d. 7. se. 3. num. 25. I
quando adest hic error in furando, cui re-
stituendum, docebo inferius li. 8. tr. 3. c.
3. §. 6. nu. 2.

32. Confirmatur ex Fagundez, m
qui quærens, an homicidium prædi-
cto modo ex errore commissum leges
puniant poena ordinaria mortis, an
poena arbitraria à iudice imponenda?
putat probabilius, puniri arbitraria:
& ratio est, inquit, quia huiusmodi
homicidium, respectu illius, quem quis
occidit, fuit mere casuale & per acci-
dens contigit; quare, licet fuerit cul-
posum, quatenus absolute voluit oc-
cidere, non tamen respectu occisi fuit
voluntarium. Hac ille. Si ergo non
fuit verè coram Deo voluntarium,

33. Confirmatur secundo ex Moli-
na, n qui distinguit tria in casu huius
erratae interfectionis: primo, delictum
coram Deo; & hoc certum est, esse mor-
tale, ac si non fuisset sine errore &c. Se-
cundo, in ordine ad Reip. & hoc
modo acceptum punitur ab eadem
Rep. æque, ac si fuisset sine errore (sic
ipse putat, cum probabilius modo
contrarium iudicaverit Fagundez) &
ratio est, inquit, quia æqualis læsio
facta est Reip. cum jam unus homo
ab ipsa ablati in iustè fuerit. Tertio,
in ordine ad ipsum Paulum per erro-
rem occisum, & quoad hoc, sic loqui-
tur: tertium verò est injuria Pauli in-
terfecti, quæ in suos propinquos, &
heredes suo modo redundat, & quam
prosequi, ad ipsos, etiam suo ac de-
functi nomine spectat: & quoad hoc,
negandum non est, injuriam esse le-
viorem, culpamque ac delictum levi-
us esse, eo quod totum interfectoris
delictum quodam modo sit divisum
in injuriam ac delictum adversus Pe-
trum, quem interficere intendit, & in-
juriam ac delictum in Paulum, quem
contra suum intentum interfecit. Quia
ergo id delictum, quoad Paulum, &
quoad ipsius heredes est levius, mi-
nusque indignum, ut condonetur, fa-
cilius obtinebitur gratia &c. Hac Mo-
lina. Vbi vides primo fundamentum,
cur Rebellius, modo num. 30. sine, ad
partem restitutionis obligaverit sic
interficiemem, fortasse fuisse dictum à

S

Molina

Molina injuriæ divisionem. Vides homicidium parere excommunicationem, sic nos posse confirmare, ne parrem quidem debere. Ideo Molina sentit, levius tunc esse delictum, quia censet, divisam esse injuriam, partim contra Petrum, partim contra Paulum: sed etiam n. 29. & n. 31. probatum esse videtur, nullam esse voluntariam injuriam contra Paulum, ergo nulla ei debetur restitutio.

n. Mel. t. 4. d. 30.

34. Ex dictis respondetur ad rationes Bonacinae allatas num. 30. nam ad primam, lex illa nil aliud decernit, nisi dari actionem injuriarum, certe in foro externo, sive propter præsumptionem mali doli, sive ne detur ansa excusandi malefacta, sive ut puniatur ille malus animus occidendi jam factus externus per intimationem homicidij. Proferatur textus: Si injuria, inquit, mihi fiat ab eo, cui sim ignotus, aut si quis putat, me Titium esse, cum sim Sejus, prævalet, quod principale est, injuriam eum mihi facere velle; nam certus sum ego, licet ille putet, me alium esse, quam sim, & ideo injuriarum habeo actionem. Hæc Textus, & nil præterea.

Ad secundum, jam dictum est, negari ab hac secunda sententia, illam actionem esse voluntariè injuriosam Paulo: Ad tertiam, jam respondit modo nu. 31. de Lugo. Ad quartam, jam quod in ea assumitur, negatum est a probabili sententia, quam diximus num. 29.

35. Quoad tertium, idest, quoad irregularitatem, duplex est item sententia. Qui enim modo dixerunt, illud

tionem, dicunt & parere irregularitatem ex delicto: jam enim voluit tunc homo occidere hominem. At, qui negant, parere excommunicationem, negant & parere irregularitatem, quia sicuti p. probabile est universim, ex homicidio, quod omnino casu, & involuntariè ac præter intentionem, etià ex opere illicito consequitur non incurri irregularitatem, quando nulla illius suspicio vel debitum inculpate præcessit, ita in casu præsentis, in quo omnino involuntaria est, quoad substantiam ejusmodi occisio, ut jam vidimus. Sanè Farinacius q. affert Declarationem Congregationis Cardinalium super Concilium Tridentinum, quod mandans occidere Petrum, si Mandatarius occidat Ioannem, non incurrit mandans in irregularitatem; at certe par videtur ratio in casu nostro. Vtrique ergo sententia probabilitatis fines videtur attingere.

q. ita colligitur ex Prælo citato, & ex ijs, quos ipse citat. p. Henric. Coninch. quos citat videturque sequi Gasp. Hurt. d. 2. de irr. diff. 8. à nu. 29. q. Farin. in 4. to. declarat. f. 41. col. 1. in fin. afferturq. a Fragofo apud Dian. p. 9. tr. 4. res. 31. si.

36. Quoad quartum, idest, Ecclesiæ violationem, tria dico. Dico primo, sicuti si quis alium in Ecclesia occidat ob sui defensionem cum moderamine inculpatae tutelæ, vel occidat omnino casu, & præter intentionem sine ulla morali culpa, non spoliatur Ecclesiam, quia illi sic non fit injuria; ita, si dum vult se defendere, loco unius,

mus, alium omnino inculpate, & involuntarie occidat: nec Ecclesiam violabit, quia id, pari modo, & sine peccato mortali occidentis, unde & sine Ecclesie voluntaria injuria, contingit.

1 De Lug. d. 20. de Euch. sec. 2. n. 4.

37. Dico secundò: si culpa, unde processit occisio, sit aliunde, & non in genere injuriæ vitæ vel effusionis sanguinis: ut si representando turpia, ibi mors alicujus omnino præter intentionem sequatur, Ecclesia non violatur; ideo multo magis, si id cum errore contingat, nec violabitur Ecclesia, quia pariter non supponitur ea injuria, cujus est, Ecclesiam pollueri.

1 de Lug. ib.

38. Dico tertio: si quis cum Ecclesie irreverentia occidere volens unum, casu & præter intentionem alium involuntarie occidat, vel (quod in idem recidit) volens occidere Titum, occidat per errorem Cajum, communis opinio relata num. 28. docet, pollui Ecclesiam, quia jam adest peccatum mortale in hoc genere irreverentiae, & injuriæ occisionis in Ecclesia: an vero ex secunda opinione allata num. 29. colligi possit, Ecclesiam non violari, quia tunc nulla est voluntaria injuria, sed solum materialiter, me sapientior expendat decernatque &c.

§. IV.

Quatuor casus ex sparsim dictis deciduntur.

1. Primus casus. Occidisti Petrum, non quidem animo, ut Paulo

homicidium imputaretur, sed tamen quia prævidens, fore illi imputandum, animosius occidisti, spe impunitatis; imo idcirco occidisti (qui casus est fortior) quia eam imputationem prævidisti; secus, nullo modo occisurus; ideo quaris, quod peccatum contra Paulum commiseris? Respondeo, in utroque casu peccasti in Paulum, contra charitatem, non tamen contra justiciam, quia sic nulla ratione fuisti externa causa imputationis; unde à restitutione immunis es, unde & ab irregularitate.

2 Mol. t. 4. r. 3. d. 6. n. 4.

2. Secundus casus. Veneno infeci vinum bibendum à meo inimico; verum casu advenit amicus, & bibit, me vidente, & me (ne meum crimen proderem) tacente, summe hujus amici occisor, & ideo irregularis? Respondeo, nequaquam, quia hujus mors præter meam intentionem evenit: & ex alia parte, ego non fui injusta causa mortis, quia cum tanto periculo meo non tenebar, illum monere de veneno.

b De Lug. t. 1. de just. d. 8. f. 6. n. 86.

3. Tertius casus. A sicarijs fuit Petrus metu mortis coactus ostendere Pauli domum; unde factum est, ut Paulus occisus fuerit, domusque incensa, ad quid obligabis Petrum? Respondeo: Comitulus & damnat hunc homicidij, & restitutionis (unde & irregularitatis) quia peccavit contra charitatem justiciamque: neque enim metus mortis debuit illum excusare à tam gravi injustitia, cui ipse indicando ades cooperatus est. Rodriquez & Diana propendunt ad eum

§ 2

liberan-

liberandum à restitutione, quia (ajunt) ipse non fuit causa moralis ejusmodi damni, sed tota causa fuerunt latrones: ex quo, & ex principijs paulo superius allatis sequitur, nec esse irregularem.

c Comitol. apud Dian. mox cit. d. Re-dr. quem sequitur citatq. Diana p. 5. tr. 4. ref. 63.

4. Ad idem videtur propendere de Lugo: e Si scias, inquit, Petrum quærere inimicum, ad occidendum eum, & aperias illi, ubi sit, testificaris plane verum; sciens tamen Petrum illa notitia abusurum ad homicidium, ex sua malitia, non eris vere liber à peccato injustitiæ, sed particeps homicidij, saltem si nulla cogente necessitate cooperatus es. Notas illud? (nulla cogente necessitate) ergo ea cogente, ut certe est in casu proposito, liber ab injustitia esse videris.

e De Lug. t. 2. de just. d. sec. 2. nu. 27. 41.

5. Quartus casus. Petrus detexit quemdam grassatorem latere in quodam antro, & Paulus videns latronem, clamavit, hic est latro; uterque, ut grassator & latro comprehenderentur: suntne irregulares, secuta ejus morte? Respondeo, Bon. f. Avila, g. alijque docent esse; Turrianus, h. & Diana i. negant, nisi quando sic manifestantes essent accusatores vel testes necessarij ad cognitionem causæ, vel hoc facerent, ut ministri justitiæ. Illos adi; hæc enim pertinent ad tractationem de censuris; nec omittatur Layman, l. hæc & similia breviter complectens.

f Bon. de irreg. d. 1. q. 4. p. 1. n. 18.

g. Avila alijq. apud eundem, h. Turrianus apud Dian. mox cit. i. Diana p. 2. tr. 5. ref. 30. 1 Laym. li. 3. sec. 5. p. 3. c. 7.

§. V.

Ex iisdem sparsim dictis colligitur, quid sentiendum sit de cooperantibus cum homicida.

1. **H**I sunt consulentes, auxiliares, mandantes, ratum habentes, non prohibentes homicidium. De quibus a hic breviter; aliquantulo enim fufius dicemus, cum agemus de restitutione, lib. 8. tr. 4. cap. 2. per totum.

a l. Lay. lib. 3. sec. 5. tr. 3. p. 3. c. 4. nu. 5.

Consulens & auxilians.

2. Qui maligno consilio vel auxilio, permovit hominem ad necem sibi, vel alteri inferendam, vere ac proprie homicida est, si eventus sequatur. Quod si ille aliquod, sed non determinatum propositum ante conceperat, quod maligno consilio, vel auxilio tuo magis confirmasti, mitius quidem puniendus eris, sed irregularitatem non effugies. Si sit dubium, an permoveris, supra c. diximus; si ille omnino determinatus erat occidere, mox n. 5. & omnino infra lib. 8. tr. 4. c. 2. §. 2. n. 6.

b Idem ib. v. id explicatius. inf. lib. 8. tr. 4. c. 2. §. 2. nu. 6. c. sup. l. 1. c. 3. §. 7. vers. damnum sequutum, a num. 2.

Man-

*Mandans, seu, quod idem est,
jubens.*

3. Qui homicidium fieri manda-
vit, sequuto effectu, proprie homici-
da est, ordinarijs panis, censurisque
subjectus. Sunt autem duo discrimi-
na inter consulentem & mandantem.

Alterum; qui mandatum occiden-
di ante ejus executionem expressè vel
tacitè revocavit, ab irregularitate ex
Avila *d* securus est, dummodo re-
vocatio ad notitiam mandatarij per-
venerit. At vero, qui consilio pravo
dato, quod v. g. turpesit, vindictam
non sumere, aliquem ad inferendam
necem permovit, licet postea revoca-
rit, tamen irregularitatem ex eodem
Avila incurrit, *e* si persuasus conce-
ptum semel propositum nihilominus
executus fuit. Ratio utriusque est, quia
si semel Petrum persuasisti, seu illi
consilium dedisti, ut occideret, & de-
inde illum dissuadere coneris, non ta-
men ille dissuadeatur, sed occidat, in-
viam occidet tui consilij, quod firmiter
animo infedit, ergo homicida eris, &
irregularis. At si solum mandasti, cum
tota ratio mandati consistat in autho-
ritate mandantis, mandato revocato,
nihil tui remanet in mandatario; qua-
re si is adhuc occidat, ex se occidet, non
ex tua autoritate, & consequenter tu
nec homicida eris, nec irregularis.
Nam propterea, si forte consilium
prædictum non fuisset in alia ratione
fundatum, nisi in autoritate consili-
antis, æquiparetur mādato, & eo re-
vocato, si adhuc fieret occisio, tunc, qui

sic movit ad necem, sed revocavit,
non esset homicida, nec irregularis.
Quid, si quis erravit in exequendo
mandato? De hoc vide supr. §. 3.
num. 35.

d *Avi.* p. 7. diff. 6. §. 1. dub. 4. *e*
Idem ib.

4. Haftenus ex Avila, cæterum Præ-
positus *f* prædictum discrimen non
agnoscit, docetque tum mandantem,
tum consulentem, v. g. abortum ani-
matum, vel mortem inimici, non esse
reos homicidij, nec irregularitatis, si
ij revocaverunt mandatum & consi-
lium, quia pari modo, revocato con-
silio ac revocato mandato, si sequatur
homicidium, non imputabitur con-
sulenti. Neutram ex his sententijs au-
deo appellare improbabilem.

f *Præpos.* p. 3. q. 5. du. 3. nu. 63. *e*
64. *e* *probabile putat Less.* li. 2. c. 13.
d. 3. nu. 28. *l.* *Dian.* p. 3. tr. 5. ref. 83.
e *p.* 4. tr. 2. ref. 14.

5. Alterum: si tu alicui mandas,
ut is hominem occidat, & ille manda-
tum excipiat, tuoque nomine exequa-
tur, irregularis eris, licet mandatari-
us jam ante concepto occidendi pro-
posito, quamvis tu non mandasses,
nihilominus hominem occidisset. Si
autem alicui suavisti homicidium, sed
consilium tuum nihil ad effectum con-
tulit, quia per se ipsum ad occiden-
dum plane determinatus, nihilomi-
nus in proposito suo per se confirma-
tus fuerat, homicidium non commisi-
sti, & sic ab irregularitate immunis e-
ris; ratio utriusque est, quia manda-
tum fit in gratiam mandantis, consili-
um autem datur in gratiam recipien-
tis.

sis; ex quo sequitur, ut si suadeas Petro, ut is occisionem faciat, qui Petrus tale propositum firmiter conceperat, sequitur, inquam, ut tu nihil efficias; efficit enim ille ex suo firmo proposito; at vero si eidem manderis, istuc mandatum exequatur, sequitur, ut jam tuo nomine homicidium fiat, tibi que ut causæ adscribatur.

6. Denique nota, si affirmanti, tua gratia se hominem necaturum, credas, id ab ipso futurum esse, neque contradicas & impediās, cum possis, cense, te tacite consentire & mandare.

Eademque ratio est, si te rixante v. g. cum Ioanne, amici tui forte superveniant, & à te non prohibiti, nec repulsi (addo, cum possis) Ioannem in tuam gratiam occidant; quare in utroque casu irregularis fies: recole, quæ dixi suprà 9. 3. nu 18.

Ratum habens.

7. Qui suo nomine necè patrata, postea ratâ habet, ad damnorum restitutionem minimè g tenebitur nec irregularis h fiet. Ratio est, quia irregularitas infligitur ei, qui aliquo tandem modo, est causâ homicidij: & rursus obligatio restitutionis consequitur tanquam effectus ad factum homicidium, seu ad damnum illatum: Sed per ratificationem homicidij vel damni ante à tertio commissi, nemo efficitur ullo modo causâ, cum ad præteritum non sit potentia, ergo &c. Neque dicas, ratihabitionem retrahere, & mandato comparari, ex regula juris, in 6. & de facto excommunicacionem contrahi ab eo, qui percussione Clerici nomine suo factam ratifi-

cat, ergo etiam in casu nostro. Ne id dicas, inquam, nego enim consequentiam, & ratio negationis est, quia ratihabitionem retrahere, est per fictionem juris & ejus dispositionem, ut de facto jus disposuit: in dicta percussione Clerici, quæ certe dispositio non est in irregularitate, nec in obligatione restitutionis.

g Med. Les. Vasq. apud de Lug. t. 1. de Just. d. 19. sec. 2. §. 1. n. 32. h Vasq. Turrian. Hurtad. Suar. Coninch. alijs quos citat sequiturque de Lug. l. c. n. 34. contra Mol. Silv. Navarram, alijsq. i c. cum quis. de sententia exc. in 6.

8. Porro si quis homicidium vel damnum non suo nomine patratum, postea approbet, non censetur ratificare, atque adeo nec censuram aliquam contrahere, multo minus restitutionem, quia nemo ratificare potest, quod suo nomine gestum l non est.

l c. cum quis. de sententia exc. in 6. de natura ratificationis v. multa recte explicata à Bordonio viro certe docto & erudito t. 3. contr. 32. num. 1. & demps, ubi item multa de ratificatione professionis.

Non prohibens.

9. De hoc dictum est satis paulo ante, c. 3. §. 1. à num. 10. & multa dicuntur lib. 8. citato tr. 4. c. 2. §. 6.

Finis Libri Sexti.

LAVS DEO, BEATISSIMAE VIRGINI, AC BEATO ALOYSIO.

LIBER